

Cəbi Bəhramov: Bakı nefti olmasaydı heç bir tank, heç bir təyyarə yerindən tərpənməzdi

İkinci Dünya müharibəsi bəşəriyyətin XX əsrdə üzleşdiyi ən ağır və dəhşətli hadisə olmuşdur. Faşizm üzərində qazanılan tarixi Qələbə asan başa gəlməmiş, hərbi əməliyyatların başladığı ilk gündən bütün Sovet xalqları ilə birlikdə cəbhəyə yola düşmüş həmvətənlərimizin rəşadəti və hünəri bahasına qazanılmışdır. Müharibədə iştirak edən yüz minlərlə oğul və qızlarımızın təxminən yarısı döyüşlərdə həlak olmuşdur.

AMEA-nın Tarix İnstitutunun direktor müavini Cəbi Bəhramov İkisahil.TV-yə açıqlamasında bildirdi ki, zəngin sərvətlərə və əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Azərbaycan İkinci Dünya müharibəsində də iri dövlətlərin marağında mühüm yer tuturdu. Almaniyə Bakı neftini ələ keçirməklə Şərqi - İran körfəzinə və Hind okeanına doğru hərəkət etmək niyyətində idi. Hitlerin tapşırığı əsasında hətta Bakının sənaye və hərbi əhəmiyyətli obyektlərinin dəqiq xəritəsi də hazırlanmışdı.

Sovet Azərbaycanı 1941-ci ilin iyunundan alman faşizminə qarşı müharibədə iştirak edib. Azərbaycan xalqı həm ön, həm də arxa cəbhədə çox böyük qəh-

rəmanlıq nümunələri göstərib. Böyük Vətən müharibəsində Azərbaycan nefti də həlledici amillərdən olub. Belə ki, 1941-ci ildə Azərbaycan tarixində ən çox - 23,5 milyon ton neft istehsal olunub və bu, SSRİ-də istehsal olunan neftin 71,4%-ni təşkil edib. Ümumilikdə, müharibə illərində Azərbaycan neftçiləri ölkəyə 75 milyon ton neft, 22 milyon ton benzin və digər neft məhsulları veriblər.

Ümummilli Liderin sözləri ilə desək: “Zəngin təbii sərvətlərə və əlverişli coğrafi mövqeyə malik olan Azərbaycan ikinci Dünya müharibəsində almanların işğalçılıq planında mühüm yer tuturdu. Onların niyyəti Bakı neftini alman şirkətlərinin sərəncamına

vermək idi.”

C.Bəhramov qeyd etdi ki, İkinci Dünya müharibəsi xronoloji baxımdan üç dövrə bölünür: birinci dövr 1939-cu il sentyabrın 1-dən 1942-ci ilin iyununa qədər, ikinci dövr 1942-ci ilin iyunundan 1944-cü ilin yanvarına qədər, üçüncü dövr 1944-cü ilin yanvarından 1945-ci ilin 2 sentyabrına qədər davam etmişdir. Müharibənin ilk dövründə SSRİ təhlükəni özündən uzaqlaşdırmaq və ölkənin müdafiəsini gücləndirmək siyasəti yürüdü. Dünya ağılığı iddiasında olan faşist Almaniyası 23 avqust 1939-cu ildə imzalanmış, on il müddətinə hücum etməmək, dostluq və əməkdaşlıq haqqında müqavilələrini pozaraq, 1941-ci il iyun ayının 22-də bütün sərhəd boyu SSRİ üzərinə hücum keçdi. Bununla da alman-Sovet müharibəsi başladı. Faşist Almaniyası hərbi cəhətdən SSRİ-dən 1,5-2 dəfə güclü idi. SSRİ isə hələ müharibəyə tam hazır deyildi. Ölkədə arxayınlıq hökm sürürdü, üstəlik, müharibə ərəfəsində keçirilən kütlə-

vi-siyasi repressiyalar orduya böyük zərbə vurmuşdu. Sovet ordusunun komanda heyətindən 43 min nəfər repressiyaya məruz qalmışdı. Məhz bunlara və digər səbəblərə görə faşistlər ilk vaxtlar böyük qələbələr qazandılar. Müharibə illərində Azərbaycan neftçiləri bütün çətinliklərə baxmayaraq, silahlı qüvvələri kifayət qədər yanacaq təmin edə bildilər. O dövrdə Sovet İttifa-

qında hasil edilən neftin 70 faizindən çoxu respublikamızın payına düşmüşdür. Müharibə illərində Azərbaycanın bütün iqtisadiyyatı da müharibə tələblərinə uyğun qurulmuşdu. Bütün sənaye sahələri cəbhə üçün məsul istehsal etməyə başlamışdı. Bakı “Katyuşa” raketləri, “Şpakin pulemyotu” istehsal edirdi, burada “YAK-3” qırıcı təyyarəsi yığılırdı. Ümumən Bakıda 130-dan çox silah və hissələri hazırlanırdı.

Keçmiş SSRİ-nin sabiq müdafiə naziri, Sovet İttifaqı marşalı, dörd dəfə Sovet İttifaqı Qəhrəmanı K.Y.Jukov öz memuarında yazmışdı: “Bakı cəbhəni lazım olduğu qədər yanacaq təminatı olmadan qorumaq mümkün deyildi”. Rus şairi S.Mixalkov isə bu münasibətlə yazırdı: “Bakı nefti olmasaydı, heç bir tank, heç bir təyyarə yerindən tərpənməzdi, ölkədə istehsal olunan külli miqdarda hərbi texnika dəmir yığnağı olardı və qələbə qazanılmazdı”.

Cəbi Bəhramov qeyd etdi ki, Azərbaycanlıların bu qədər böyük rəşadətə baxmayaraq, ikili standartlar ölkəmizdən heç vaxt yan keçməyib. Bir milyondan artıq qaçqın və məcburi köçkünlərimizin hüquqları bu gün də tapdanmaqdadır.

**Şəmsiyyə Əliqızı,
“İki sahil”**